

զում, ժողովրդեան կերպուրն ու խոլքն եւն։ Երիբորդ բաժինն է՝ Հաւատալիք Գանձակի Հայոց (էջ 329 եւն), սպիրին լեռանց, քարի, ծոփի, ծառերու եւն պաշտամունք, ասրբաց երեւոյթներ, սպիթեր, կախարդանք ու մաստիապաշտամութիւնը, յետոյ Արքեր ու տօներ Երրորդ Կարենոր բաժինն որ հոս միան կը սկսի՞ և “Բանաւոր գրահանոթինն (էջ 372 եւն), Գանձակի ժողովրդեան երգեր Հաւագուած տեղական մզուաւ ինչպէս ծանօթաթիւններ մէջ կը նշանակուի ժողովրդեան երգերու պաշտու շատ մեծ է։ թէ Եղիշենուակի եւ թէ իրենց որդուակից ուրիշ անմիջ զնանազն գիւղերէն հաւագուած են այսպիսի երգեր “Ճառ նուշը հատ, Բայց հեղինակի միայն Շնորհեցայններու համեմատութիւններ առած է եւ պիտի տառ իր այս հրատասակութեան համար։ Այս ժառը զարդարուած է այլ այլ բառական յաջող պատկերներով, որ կը ներկայացնին գանձակեցի այց եւ կին մ'իրենց տարապավ, դիւզանան մասնակի մը եւ գանձակեցի կին մը քր նշանարտի կը մանէ։”

Բանեն գուանն ալ անթաժին թացան չէ զրքիս մէջ։ Արամ Տարազ կը հրատասակի իւր հաւագուած ուրիշուական երգերն ու տօնական մասին գիւղացց բերենան։ (էջ 398-390) — Յաւելուածնն մէջ ի հարկէ շարամակուած է Պրոֆ. Քարացէկի “Ցորերը պղդագրաթեան, զոր գերմաներէն կը թուրքնեն ի. Յարութիւննեան։ Այս մնացած բրուած է Ենջ ու գործին մէջ՝ բայց շատ ընթարձակ գույքը, այսինքն Գլ. և “Կրօնը.” (էջ 1-40) եւ որով կ'աւարտի գործն ալ։

4. Յ. Յ.

ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՆԱԾՈՅ ԵԼԻ ՆՈՐՈՒՐԻՌԻՐ

Է. Յ. ԿՈՐԻՔԻՐԻ

Այս օրերս ստացանք հայագէս Կարիէլին վիմագրեալ փարիի գրուածք մը, որ 1900 մայիս 12 թուականը կը կրէ, մեծադիր շորս մեծ էլ, որ հայ գրականութեան համար շատ

նշանաւոր համարուելու է։ Վերնագիրն է՝ La naissance d'Ormidz et d'Ahriman d'après Théodore Bar Khouuni, Eznik et Elisée (Paris, 40 pp. 4.) ուստի՝ “Արմէզի եւ Ահրիմանի (Արմէմի) ծննդուն ըստ թէւորոց բոր-խունի, Եղիշէ եւ Եղիշէ։” Դրուածքն լոկ բնագրական համեմատութիւններ կը պարունակէ երկի հեղինակաց, թարգմանութեամբ ասորերէն բնագրին թէւորոց եւ մէկ երկու ծանօթութիւններով։ Ասումնասիրութիւն կամ քննադատաւական նորհրդածութիւններ չեւ կցած հայագէտըր, բայց խոսուում տուած է “Հանդիսիս, համար իսաւրել համառօս ուսումնասիրութիւնն մը, զոր կը յուսանք մէջ յալրդդ թուով հրատարակել իրանկը։ Առ այժմ նամակի մը մէջ (9 Յունիս) մարդիր կ'ընէ հայագէտն, որ այս բնագրիններուն համեմատութիւնն յառաջ կու գան ինքնին առժամանակ (provisoirement) հետեւեալ եղանակացութիւնն։”

“1. Ասորի բնագիրը (Ը. գարէն) հայուսն մըն է՝ թէթեւ փոփոխութեամբ՝ շատ աւելի նախոր բարեւ մը, որ հաւանօրէն զահւուենէ թարգմանուած էր։”

“2. Եղիշէ շատաւելի հասուպուէմ նորդմանուն մը կու առյ պի նո-էյց բնուիլ։ (Արդեօք Արէն, անտենն որ այնպէս զարմանալի ձեւ մըն է, առական փիլադերութիւն չէ ջօվա) ասորականին՝ ուսուց յանուուէ կարգացուած։”

“3. Եղիշէ, ըստ ամենայն հաւանականութեան, առ Միհր-ներսէն գրուած նամակին մէջ՝ բայցն է Եղիշէն։”

Սպասելով իստացուած ուսումնասիրութեան յառաջ կը բերենք հոս նոյն բնագիրներուն համեմատութիւնը, որ ինչպէս դիտած է նաեւ հայագէտը՝ առիթ կրնայ տալ մասնագէտ բանասիրաց իրենց նորհրդածութիւնն ընկլուել եւ եղանակացութեանց հանելու։”

4. Յ. Յ.

ՈՐՄՁԴԻ ԵԽ ԱՐՀՄՆԻ ԾՆՈՒՆԴԻ

ԷՍՏ ԹԷՌՈՒՐՐ Բ ԱՌ-Ի ՌԴՆՏ. ԵԶՆԿԱԾ ԵԽ ԵՎԱԾԵՒ

Թէւորդ Թար-Խունի։ Ասորոյն թրգմ.։

Եզիկ։

Ծկեւ։

- 1 ԱՃՈ ԱՃ (Ճառու) ԽՈՅ ԵԽ առք (Ձրագառ) է վերց յայութեան
- 2 ԱՃԱ ՃՈՅԻՅ, ՃՈՅՈՅ ԱՆԴՐԻ եւ ԱՀՐԻՄԱՆԻ պապէւ։
- 3 ՅՕ ԱՃ ՅՐ ՅՇ Մ ՄԻՆ չեւ բնաւ եր ԲՆ. ՄԻՆ չեւ բնաւ եր ԲՆ. .... մինչ չեւ եր առանքն։

¹ Մնաց պատշաճ տեսանց հոս ալ կցի ասուածոյն բարզմանութիւնն մէջ համեմատութիւնը զեւրացնելու տամար. բայց նորն ալ դրսի ամրութ տարու

համար. Անըսուն մէջ տղերու թէւորդ մանր թուանձնելով նու Թարգմանութիւնն ըստ կարեւուղ բառացի ըրնիք. Կարեւի էր աւելի Եղիշէ մաթնեցնեն։

Թէ՛ղոր Բար-Նուռի:		Ասորական Թրգմ.:	Եզիդիկ:	Ծինիկ:
4	Խօսք Հ Ճ)	բաց մայն խաւար:	ոչ երկիր եւ ոչ երկիր եւ ոչ ողլ ինչ պարագ:	Երկիր եւ երկիր
5			որ յերկիրն եւ յերկիր:	
6			Զրուան ան անձն էր	
7	Զ Յ Ա Տ Ա Ն		որ թարգմանի բախտ իստ	
8			փառք:	
9	تَنْتَرَةَ مَلَكَةَ إِلَهَةَ زَيْنَةَ (= յաշա) առներ	Զհազար ամ՝ յաշա արաք՝	յաշա առներ զհազար ամ՝	
10		զիանը ամա.		եւ ասեր.
11			զի թերեւս որդի մի լի- թերեւս թիր իմ որդի	
12			նիցի նմա.	
13			առում մանս Որմիդդ.	Որմիդդ մանս,
14			որ վերինս եւ վերին	պարաց վերին եւ վերին:
15			եւ զամենյու որ ի նասա	
16	لَعْنَةَ الْمُجْدَدِ يَوْمَ الْجَمْدِ	առներց.	եւ յես հազար ամ յաշա	
17			առներց՝	ակաս տեղեւ զմաւ, ասէ.
18	• Հ Ա Ջ Ո Վ Ճ Յ Ռ Յ Ի Բ Է Ո Ւ Խ Ի Գ Ի Ր Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ւ	եւ իմիցի ինձորդի Որմիդդ,	ակաս տեղեւ յաշա զըս	
19			իթէ ի զարդին ջանցյան:	առներց:
20			Եւ մինչ դեռ նա զոյս	
21	لَعْنَةَ مَلَكَةَ زَيْنَةَ (= յաշա) յացաւ ընդ Արմենի եւ Սատանայ:	Արմիդդ եւ Արհան յացաւ յարգանիք մոր իւրանա.	Եւ յացաւ երկուս	
22			Արմիդդ ի յաշա առներց	յարուցյանի.
23			Եւ Արհան ի յերիւսաւ	Ոք վազ յաշա առներց:
24			Եւ Արհան եւս ի թերեւս	
25	لَعْنَةَ دَمَقَلَةَ أَزْمَهَنَةَ حَوْضَهَ Եւ իրեւն ծանեաւ թէ Աստիմցեալ Զրուանայ:	Դարահմացեալ Զրուանայ:	Թերեւս գիտաց	
26	حَوْضَهَ	ասէ	ասէ երկու որդիք են	Իթէ երկու են
27			յարուցյանիք անդ.	յարուցյանի:
28	لَعْنَةَ حَلَّةَ سَوْدَاهَ لَبَلَهَ	որ որ ի նոցան վազ առ	Ոք վազ եկեսցէ, ասէ,	
29		ի հացէ:	ի հացէ:	
30		• Հ Ա Ջ Ո Վ Ճ Յ Ռ Յ Ի Բ Է Ո Ւ Խ Ի Գ Ի Ր Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ւ	վազ թագաւոր արարից.	նմա տաց զթագաւորա-
31				թիւնաւ:
32	لَعْنَةَ حَلَّةَ سَوْدَاهَ վَسَرَهَ հَرَق իւրայ	Եւ ծանեւցեալ Արմիդդ		
33	• Հ Ա Ջ Ո Վ Ճ Յ Ռ Յ Ի Բ Է Ո Ւ Խ Ի Գ Ի Ր Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ւ	վարուսարդ հօրն		
34			յայտնաց Արհանին,	
35			ասէ. Զրուան հայր մոր իւր-	
36			հեցաւ. թէ որ ի մնջ մող	
37	لَعْنَةَ մَلَكَةَ حَوْضَهَ Եւ իրեւն ծանեաւ Սա- իւն ազին լուեալ Արհան-	առ առ առ առ առ առ առ	իսի որ եր ի թերահաւա- տութէ ենէն յացեալ:	
38			նին	
39	• Հ Ա Ջ Ո Վ Ճ Յ Ռ Յ Ի Բ Է Ո Ւ Խ Ի Գ Ի Ր Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ւ	ծակեաց զրուցյան,	պատառեաց զրուցյան	
40	• Հ Ա Ջ Ո Վ Ճ Յ Ռ Յ Ի Բ Է Ո Ւ Խ Ի Գ Ի Ր Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ւ	եւ ել	եւ ել ի գուրս:	
41	لَعْنَةَ حَلَّةَ سَوْدَاهَ Եւ կին Զրուան:	եկաց առաջ հօրն:		
42	لَعْنَةَ حَلَّةَ سَوْدَاهَ	Եւ տեսեալ վաս Զրուանայ:		
43		ոչ գիտաց իթէ և ոչ իցէ		
44	• Հ Ա Ջ Ո Վ Ճ Յ Ռ Յ Ի Բ Է Ո Ւ Խ Ի Գ Ի Ր Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ւ	եւ հարցաներ եթէ ոչ	Ասէ ցնա Զրուան, ԱՌ եւ	
45	لَعْنَةَ حَلَّةَ سَوْدَاهَ	եւ գուռ:	գուռ:	
	• Հ Ա Ջ Ո Վ Ճ Յ Ռ Յ Ի Բ Է Ո Ւ Խ Ի Գ Ի Ր Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ւ	եւ նա ասէ: եւ եմ որդի	Ասէ. Որդին քա եմ Ար-	
		միդդ:		

¹ Այսպէս պատշաճ դատեցինք. (Տայագէտը՝ nombril.) ասոր բայց բռն կը մօխնն բառագիւն ներս խօս, profluviūm alvī, ուսաի անկաւ ի հոսմանէ աղասնին:

Թէոդոր Բար-Դունիք:	Ասորելոյ թօգմ:	Օջիկի:	Ծիծէ:
46 ձ ա լ ո յ օ յ օ յ ն ե ւ Զրուան առ յ ն ա ն .	Առ ց ն ա ն Զրուան .	Առ ց ն ա ն Զրուան .	
47 Վ ա ճ ո ւ հ ա օ ն վ ա ն , Դ ո ւ շ ն ո ր դ ի ի մ . ք ա ն դ ի .	[Ե խ ո ր կ ի ի մ ո ր դ ի .]	ի մ ո ր դ ի ն ա ն չ ա ն ա ն ա ն ա ն .	
48		ի մ ո ր դ ի ն ա ն չ ա ն ա ն ա ն ա ն .	
49 մ ա ս օ ն վ ա ն , յ ա ս ա յ ի ն ե ս գ ա ւ ե ւ տ ե ղ ի .	ե ւ գ ա ւ ի ն ա ւ ա ր ի ն ե ւ ժ ա ն ա ս տ ե ր ե ւ :	դ ո ւ ի ն ա ւ ա ր ի ն ե ւ ժ ա ն ա ս տ ե ր ե ւ :	
50			
51			
52 Հ ա յ օ յ ը օ յ ե ւ ի բ ր ե ւ ի ս ա ւ ե ր զ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ւ պ ի չ գ ե ն ն ա ր ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ւ պ ի չ գ ե ն ն ա ր ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	
53			
54 յ ա ս օ յ ը վ ա յ ի ն ե ւ Ա ր մ ի դ :	Տ ն ա յ Ա ր մ ի դ ի ի մ ա ն մ ա ն .	Ի ր ե ւ ն ա յ Ա ր մ ի դ ի մ ա ն մ ա ն .	
55 յ ա մ օ վ ա յ ա յ ա յ ա ս ի ս ա ւ ե ր չ ա ն ա ն ա ն ա ն .	լ ո ւ ս ա ր ի ս ա ւ ե ր չ ա ն ա ն ա ն ա ն .	Ե կ ի կ ի ս ա ւ ե ր չ ա ն ա ն ա ն .	
56			
57 Հ ա յ օ յ ը օ յ ե ւ ա ս ե տ Զ ր ո ւ ա ն .	Ե ւ ա ս ե տ զ ա ս Զ ր ո ւ ա ն .	Ե ւ ա ս ե տ զ ա ս Զ ր ո ւ ա ն .	
58 յ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի ի մ Ա ր մ ի դ :	Գ ի ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի ի մ Ա ր մ ի դ ի մ ա ն .	Ա ր մ ի դ ի մ ա ն .	Ա ր մ ի դ ի մ ա ն .
59			
60 Խ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի մ ա ն ն ա յ ա յ ա ս ի կ ի մ ա ն ն ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ւ ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի մ ա ն ն ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ւ ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի մ ա ն ն ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	
61 Յ ա յ օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Պ ր ի մ ե ն ի ի ր ո ւ մ ա ն ե ր .		
62 ձ ա յ օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ա ր մ ի զ ա յ ա ն ս ա ն ե ր , ե ւ պ ր ի զ ա յ ա ն ս ա ն ե ր , ե ւ ե ւ ը լ ո ւ մ ի դ ի յ ա ն ե ր .	Ե ւ ե ւ ը լ ո ւ մ ի դ ի յ ա ն ե ր .	
63 Խ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ա ր մ ի զ ա յ ա ն ս ա ն ե ր .	Ա ր մ ի զ ա յ ա ն ս ա ն ե ր .	
64 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ւ գ ա յ ե ր (յ ա ս ա ն ե ր) ե ւ գ ա յ ե ր յ ա յ ա ն ե ր , ե ւ ք ե զ յ ա յ ա ն ե ր .	Ե ւ գ ա յ ե ր .	
65 Հ ա յ օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ա յ ս մ ի ք ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ա յ ս մ ի ք ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	
66 Հ ա յ օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ա յ ս մ ի ք ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ա յ ս մ ի ք ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	
67 Ե ս ի Ս ա տ ա ն ա յ , ի բ ր ե ւ ե ւ ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
68 Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
69 Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
70 ա ս է յ Զ ր ո ւ ա ն .	Զ ր ո ւ ա ն .	Զ ր ո ւ ա ն .	
71 Ա յ օ լ ա յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Տ ե ր ո ւ ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Տ ե ր ո ւ ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	
72			
73 Խ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
74 Խ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
75 Հ ա յ օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
76 Հ ա յ օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
77 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
78 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
79 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
80 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
81 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
82 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	
83 Ճ ա ս օ յ ը ս ա յ ա յ ա ս ի կ ի .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	Ե ս ի ս ա տ ա ն ա յ .	

Ա ս ո ր ի բ ա յ օ յ կ մ ի ն ո , ո ր ո ր ո ւ մ , ս ա մ ն ա ն ն է կ ը ն շ ա ն ա կ է , ն ա և ի ն ա ր է ժ ա մ ն ա կ ի մ ա ս ի ն , ո ւ ս ո ր ի
“յ ա տ ա յ օ յ կ մ ի ն ո , ս ա մ ն ա ն ն է կ ը ն շ ա ն ա կ ի , ե ւ ։”

Թէոդորա Բաբ-Խուանի բնագիրը հբառա-
րակած է M. Pognon (*Inscriptions mandaïtes*
des coupes de Khouabis, II Partie, Paris 1899,
p. 111.)

Եղիշեկ, ապ. Վենետ. էջ 113 ևն: —
Եղիշեկ, հրատ. Յովհաննիսեան (Մասկ. 1892) էջ
27 ևն:

Թարգմանութիւն ասորի պնազրին:

¹ Եւ ասէ [ջրոտքաշ] ի վերայ յղովեթեան
² Արմզդի եւ Աչրիմնի (Արշմի) այսպէս:
³ Մինչ չեւ բնաւ էր ինչ՝ ⁴ բայց միայն խռաւ
 ար, ⁵ Զըռուան ⁶ զհազար ամ՝ յաշ տոնէր:
¹⁶ Եւ զի յերկիմու եղեւ ¹⁷ եթէ ոչ լինիցի
 նմա որդի, ²¹ յղացաւ ընդ Արմզդի եւ Սատանայ:
²² Եւ իրբեւ դիմաց թէ յղացաւ զԱշրիմն: ²³ ասէ. ²⁴ Որ ոք նախ առ իս եկեսցէ:
²⁵ զնս արարից թագաւոր: ²⁰ Խսէ Արմզդի ծաւ-
 սեաւ ²¹ զիորդ հորդ հօր իրաց ²² եւ ասէ (յայտ-
 նեաց) զսին Սատանայի: ²³ Եւ իրբեւ ծանեաւ
 Սատանայ, ²⁴ պատառեաց (ծակեաց) զըրովան
 նորս, ⁴⁰ եւ անկամ ի պրայց նորս, ⁵¹ եւ եկն
 առ Զըռուան: ⁴² Եւ Զըռուան ⁴⁴ եհարց զնս
 թէ ⁴⁵ եւ գուռ: ⁴⁵ Եւ նա ես պատասխանի,
 ես եմ որդի իք: ⁴⁶ Եւ ասէ ցնա Զըռուան.
⁴⁷ Են դու որդի իմ, քանիզ ⁴⁹ դու խաւարին
 եւ տգեղ ես: ⁵² Եւ իրբեւ խօսէր զայսոսի,
⁵⁴ ծնաւ Արմզդ, ⁵⁵ անօւշչու եւ լուսաւոր:
⁵⁷ Եւ ասէ Զըռուան: ⁵⁸ Սա աշւասիկ որդի իմ
 Արմզդի: ⁶⁰ Եւ զգաւազանն (բարսեան): ⁶¹ զոր
 ունէր (ի ձեռնի), ⁶² ես նմա զայնոսիկ եւ ասէ
 ցնա: ⁶³ Մինչեւ ցայժմ ⁶⁴ ես յաշ առնէի
⁶⁵ Եւ յեւ այսօ սաշմանելց (ժամանակի):
⁶⁶ Թագաւորեսցէ Արմզդ, ⁶⁷ Եւ յամենային
 որպէս եւ կամֆից: ⁶⁸ Վլրեսցի: ⁶⁹ Եւ գնաց
 Սատանայ արար զամնայն զոր կամցաւ: ⁷⁰ Եւ
 յորժամ առնէր (ասեղն) Արմզդ զարդարս:
⁷¹ արար (ասեղն) Սատանայ զդեւս: ⁷² Նա
 արար զմեծութիւն, իսկ սա զալքատութիւն:

Ժամանակակիցներ:

Ցող 22. Ենի՞ն “յարգանդի մօր իրենաց, ն
 հման Աս. տող 39 աօ) ամօ (“որովայն, բա-
 ռացի արգանդ մօր”):

Ցող 25. Առողին լացանելու է ըստ 1 եւ 2 տո-
 շերուն՝ առօք, օք, առօքայ) ալճաշ (… թէ
 յղացաւ Արմզդ եւ զԱշրիմն):

Ցող 47. Ենի՞ն բնագիրը լացացցիկ ուղելով
 Ասորւցն համեմատ եւ նաեւ ըստ եղիկայ
 էջ 136, տող 14:

Ցող 51. Ենի՞ն. Ֆելլէ (Meillet) Կուլլէ՛ Բ-է-ռ-ռ-
 որ-նիւն [ին] հազար առ:

Ցող 89—92. Ենի՞ն եղիկայ ուրիշ մէկ տեղն
 առելի լաւ կը համաձայնի ասորի լուազրին
 հետ, այսինքն Զէ Արմէր, սոն, ու ին Քուլ-

⁴ Այսպէս ըստ ասորական քացարութեան. իմաստն է Եղվակայ ալ համեմատ՝ “Եւ զամենայն զինչ եւ կամիցի արասցէ:”

* “ՄԱՆՈՒԹԻՒՆԻ, ԿՇԱՏ ԱՍՈՐԻՆ. այսինքն հարցստութիւն:

բեզ, ⁶³ յայսմհետք գու ինձ առնիցին յաշտ:
իսկ Սատանայ, իրեւ այս ⁶⁷ այսպէս եղեւ,
առ առ ցջուռան. Տի՞ւ, ոչ ապաբեն այսպէս
խոսացաց (սիսացեր) ⁷⁰ եթէ՛ Որ նախ առ իս
եկեսցէ՝ ⁷¹ Նմա տայ զի՞տաւորութիւն: ⁷² Եւ
առ առ ցնու Զօրուն, ⁷³ Ե՛թ, Սատանայ, ⁷⁴ առ
արարի շքեղ թագաւոր ⁷⁵ ինսն Հայոց ամ,
⁷⁶ Եւ զլրմղդ ⁷⁷ արարի ինսն ի վրայ քո,
Եւ յեւ այս սահմանելց (ժամանակի):
⁷⁸ Թագաւորեսց Արմիդը, ⁷⁹ Եւ յամենայնի
սրպէս եւ կամցի՛ ⁸⁰ Վարեսից, ⁸¹ Եւ քնաց
Սատանայ արար զմենայն զըր կամցաւ, ⁸² Եւ
յորժամ առներ (ստեղծ) Արմիդը զարդարս,
⁸³ արար (ստեղծ) Սատանայ զդիւն: ⁸⁴ Նա
արար զմենաթիւն, իսկ առ զադ քատութիւն:

ԺԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ:

*Տող 22. Եւնի՞ “յարգ անդի մօր իւրեանց.”
Հմայ. Աս տող 39 առ աշխ (“որովայն, բա-
ռացի արգանդ մօր.”)*

*Տիտ 25. Առաջին լրացքնելու է ըստ 1 և 2 տո-
շերտն օքայ, [օ , մասօքայ] օգնութեա (... թէ
լրացք կորդու էս ու Անհման):*

Տող 47. Եւնէի բնագիրը լըացոցինք ուզղելով
Ասորւցի համեմատ եւ նաեւ ըստ Եղնկայ
էր 136, առ 14:

Տարբերակ 51. Կառավարության (Meillet) կողմէց լուսաւում

Տողական համար առ Տղ. 89-92. Ենթի ենիկայ ուրիշ մէկ տեղն
աւելի լաւ կը համաձայնի ասորի բնապրին
հետ, այսինքն՝ Ձև Արդիուք, ունեն, որ ինչ բոլիք
եր շատ առենք, և որ ուժուր և բացերգութ,
և Արծն ուայ սրբութ և շատ առենք, (եղ 138,
տաղ 3.)

Պարիս, 12 Մայիս 1900:

11 - 444940